

AXBOROT MUHITI VA GLOBALLASHUV JARAYONLARINING YOSHLAR XULQ-ATVORIGA TA'SIRI PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Andijon Davlat Pedagogika instituti

Pedagogika-psixologiya kafedrasi o'qituvchisi

Iminur Shukurova Bahtiyorjon qizi

Pedagogika-psixologiya kafedrasi o'qituvchisi

Vahobova O'giloy Tolibjonovna

Annotasiya. Globallashuv jarayonlari yoshlar xulq-atvoriga katta ta'sir qiladi. Bu holat ularga dunyo bilan bog'liq ko'proq ma'lumotga ega bo'lish, turli madaniyatlar va insonlar bilan o'zaro munosabatlarni rivojlantirish, dunyoqarashni tushunish va uning o'zgarishlarini qabul qilishda muhimdir. Ushbu maqolada globallashuvning yoshlarga o'zlarini o'zgartirish, mustahkamlash va ko'proq qabul qilish, ijtimoiy qarorlarni qabul qilish va dunyo bilan o'zaro aloqalarini oshirishga yordam beradi. Bu jarayon, ularni o'zlarini o'rganish, o'z fikrlarini ifodalash va ijtimoiy o'zgarishlarga qarshi turishda muhim rol o'ynaydi. Globallashuv yoshlarga turli dunyo madaniyatlarini tushunish, ularni dunyo bilan bog'liq murojaatlarni oshirish va dunyo bilan o'zaro munosabatlarni oshirishda yordam beradi.

Kalit so'zlar: Globallashuv, yoshlar, axborot muhiti, yoshlar xulq-atvori, psixologiya.

Абстрактный. Процессы глобализации оказывают большое влияние на поведение молодежи. Эта ситуация важна для них, чтобы получить больше информации о мире, развить отношения с разными культурами и людьми, понять мировоззрение и принять его изменения. В этой статье глобализация помогает молодым людям измениться, укрепиться и стать более принимающими себя, принимать социальные решения и расширять свое взаимодействие с миром. Этот процесс играет важную роль, помогая им узнать о себе, выразить свое мнение и противостоять социальным изменениям. Глобализация помогает молодым людям

понять различные мировые культуры, повысить их привлекательность, связанную с миром, и расширить их взаимодействие с миром.

Ключевые слова: Глобализация, молодежь, информационная среда, поведение молодежи, психология.

Abstract. Globalization processes have a great impact on the behavior of young people. This situation is important for them to get more information about the world, to develop relationships with different cultures and people, to understand the worldview and accept its changes. In this article, globalization helps young people to change, strengthen and become more accepting of themselves, to make social decisions and to increase their interactions with the world. This process plays an important role in helping them learn about themselves, express their opinions and resist social change. Globalization helps young people understand different world cultures, increase their world-related appeals, and increase their interactions with the world.

Key words: Globalization, youth, information environment, youth behavior, psychology.

Kirish. Globallashtirish yoshlarga o'zlarini o'zgartirish, mustahkamlash va ko'proq qabul qilish, ijtimoiy qarorlarni qabul qilish va dunyo bilan o'zaro aloqalarini oshirishga yordam beradi. Bu jarayon, ularni o'zlarini o'rganish, o'z fikrlarini ifodalash va ijtimoiy o'zgarishlarga qarshi turishda muhim rol o'ynaydi. Globallashtirish yoshlarga turli dunyo madaniyatlarini tushunish, ularni dunyo bilan bog'liq murojaatlarni oshirish va dunyo bilan o'zaro munosabatlarni oshirishda yordam beradi. Bularning hammasi birgalikda yoshlarda tashqi ko'rinish, o'z fikrlarini ifoda qilish, munosabatlarda qanday ishtirok etish va o'zlarini qanday o'rganishlariga ta'sir qilishi mumkin. Bu sababli, yoshlarga axborot va ma'lumotlarni taqdim qilishda, ularning ruhiyotlarini, o'zlarini qabul qilishini oshirish, maslahat bera oladigan psixologlar, o'qituvchilar va ota-onalar bilan ishlash muhimdir. Axborot muhitining xulq-atvoriga ta'siri juda katta bo'lishi mumkin. Bu ta'sirning muhim qismlaridir. Axborot muhitidagi yangiliklar, xabarlar va ma'lumotlar kabi tuzatmalar o'zining xulq-atvoriga ta'sir qiladi. Qanday xabarlarining ko'rsatilishi, ularning tilovati, vaqti, haqiqiylik darajasi va qanday tarzda ko'rsatilishi xulq-atvoriga ta'sir qiladi.

Asosiy qism. Axborot muhiti va globallashtirish, yoshlar xulq-atvoriga ta'sir ko'rsatadigan psixologik xususiyatlarga ega. Internet, ijtimoiy tarmoqlar, va global axborot muhitlari orqali yoshlar dunyoga yanada ochiqroq kirish, turli xil fikrlarni o'rganish, va jamiyat bilan integratsiya qilish imkoniyatlarini oshiradi. Bu jarayonlar yoshlar psixologik tarbiyasini, o'z xarakter va qarorlarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Birinchi o'rinlarda, axborot muhiti va globallashtirish yoshlarga taqdir va o'z o'ziga ishonchni oshiradi. Ularga dunyo bo'ylab turli xil ma'lumotlarga tez oson kirish, turli xil tajribalarni o'rganish va o'zlarini dunyo jamiyati a'zosini hisoblash imkoniyatini beradi. Bunda, ular o'zlariga ishonchli va o'z xarakterlarini shakllantirishda o'zgarishlarga ham layoqat bo'lishadi. Ikkinchisi, global axborot muhiti yoshlarga o'zlarini o'rganish va tanqid qilishda qo'l keladi. Ularga turli xil ma'lumotlar, ilmiy izohlar va fikrlar bilan ta'minlash imkoniyatini beradi. Bu esa ularning analitik fikrlash, yangiliklarga oid fikrlarini ifodalash, va dunyo muammosini tushunish qobiliyatlarini oshirishadi. Uchinchi ravishda, axborot muhiti va globallashtirish yoshlarga aloqa va munosabatlar qurishda o'zgarishlarni olib keladi. Ular global o'zgarishlar va muxoliflik bilan tanishib, turli jins, millatlar, madaniyatlar va diniy tajribalarni baholaydigan muhitda o'zlarini ko'rsatishga majbur bo'lishadi. Bu esa ularning muxolif fikrlarni qabul qilish va boshqa insonlar bilan erkin fikrlar almashishlari uchun muhimdir. Bundan tashqari, global axborot muhitlari va o'zgarishlar yoshlarga yangiliklardan, ilmiy izohlar va ma'lumotlardan foydalanish, ularga o'zlarini rivojlantirish, tanqid qilish va dunyo jamiyati bilan muloqotda bo'lish imkoniyatini beradi. Bu esa ularning shaxsiy rivojlantirish va jamiyatga foydali a'zolik qilishlari uchun muhimdir. Bunday muhitlarda, aloqalar, munosabatlar va dunyo bilan integratsiya ularning o'zlarini o'rganish va dunyo bilan yaxshi munosabatlarni rivojlantirish uchun zarurdir. Yoshlar bilan ishlashda va ularni axborot va ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishda, ularning ruhiyatini, ijtimoiy o'zgarishlarga qarshi bo'lishlari va o'zlarining o'z fikrlarini ifodalashlari keng doirasida qabul qilish zarur. O'qituvchilar, ota-onalar va psixologlar bu jarayonlarni yaxshi nazorat qilish, yoshlarga axborot va ijtimoiy media foydalanishini tushunish va uni to'g'ri qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynaydilar. Media platformalari, masalan, radio, telekanallar, internet saytlari va ijtimoiy tarmoqlar, o'zlarining tarzini, o'zgarishlarni olishni, xabarlar

tuzatishni, reklama va modani ko'rsatishni amalga oshirish orqali xulq-atvoriga ta'sir qiladi. Reklama xulq-atvoriga katta ta'sir qilishi mumkin. Reklamalar xarajatlar, modani shakllantirish, modalar va istaklarni o'zgartirish, xavfsiz chiqishlarni o'zgartirish, xarajatlarni taqsimlash va ko'rishuvlarni ta'sir qilishi mumkin. Ma'lumotlar tarmog'i, masalan, internet va ijtimoiy tarmoqlar, ma'lumotlarni taqdim qilish, ma'lumotlarni taqdim qilish usullari, o'zgarishlarni qabul qilish va qanday ma'lumotlarni ko'rishning o'rniga ta'sir qilishi mumkin. Axborot muhitlari va globallashtirish, yoshlar xulq-atvoriga psixologik ta'sir ko'rsatadi. Internet orqali dunyo bilan bog'liq ma'lumotlarga tez oson kirish, dunyoni kengroq tushunish, aloqalarni kengaytirish imkoniyatini beradi. Bu esa ularning o'zlarini o'rganish, fikrlarini ifoda qilish, dunyo muammosini tushunish, qaror qabul qilish, va o'zlarini mustaqil his qilishni oshiradi. Bunda, ularning aloqalari va munosabatlari global darajada rivojlantiriladi, xavf va intoksikatsiya riski mavjud bo'lsa, psixologik muammo va qiyofalar bilan bog'liq muammolar ko'payadi. Shuningdek, jamiyat bilan integratsiya, o'zgarishlar va muxoliflikka qarshi bo'lishni o'rganish, tajriba olish, fikrlarni taqdim etish, va yangi texnologiyalardan foydalangan holda o'zlarini rivojlantirish, o'z xarakterini shakllantirish, va o'zgarishlarga moslashishni o'rganishlari mumkin.

Tahlil va natijalar. Bularning har biri xulq-atvoriga katta ta'sir qilishi mumkin, chunki ular odamlar o'rtasidagi munosabatlarni, o'z fikrlarini va qarorlarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydilar. Xulq-atvoriga ta'sir qiluvchi axborot muhitini o'rganish va uni to'g'ri qo'llab-quvvatlash, o'zgarishlarni olgan holda qabul qilish va insonlar o'rtasidagi munosabatlarni yaxshilash uchun muhimdir. Axborot muhiti va globallashtirishning yoshlar psixologiyasiga va xulq-atvoriga ta'siri juda katta bo'lishi mumkin. Bu haqda bitta misol olib ko'ramiz:

1. Tasvir va ma'lumotlar: Axborot muhitidagi odatiy tarqalgan tasvirlar va ma'lumotlar yoshlar psixologiyasiga ta'sir qilishi mumkin. Misol uchun, negativ yangiliklar, o'zgarishlar yoki katta ko'chishlar o'rtalikda yoshlarda xavf, nazar osti hissiyotlar va boshqa psixologik ta'sirlar keltirishi mumkin. Tasvir va ma'lumotlar yoshlar psixologiyasiga juda katta ta'sir qiladi. Bu haqda kengroq va batafsil ko'rib chiqsak.

-Negativ tasvirlar. Axbarot va media orqali o'tkazilayotgan yangiliklar va xabarnomalar yoshlarda xavf va nazar osti hissiyotlarni oshirishi mumkin. Masalan, qattiq muammoni ko'rsatadigan yangiliklar, jinoyatlar, tabiiy ofatlar kabi voqealarning qiziqishlarni o'shishi mumkin.

-Ideal rasm. Media va axbarotda ko'rsatilayotgan ideal rasm va modellar yoshlarda o'zining tashqi ko'rinishiga yo'l qo'yishi va o'zini qabul qilishga harakat qilishga olib kelishi mumkin. Bunday rasimga o'girish esa o'ziga zarar keltirishi mumkin.

-O'zgarishlar va yangiliklar. Ma'lumotlar orqali oqibatlarining o'zgarishi yoki yangiliklarni o'rganish yoshlarda o'zgarishlarga olib kelishi mumkin. Bunday holatlar o'rtasidagi munosabatlarda, o'zgarishlarga mos ravishda o'z fikr va qarorlarini ifoda qilishda ta'sir qilishi mumkin.

-Juda ko'p ma'lumot. Biron bir mavzuga oid ko'p ma'lumot olish, masalan, sotsial tarmoqlarda yoki internetda, yoshlarda ayrim muammoni hal qilishga olib kelishi mumkin. Bu esa ularning o'zlarining ma'lumotni qanday o'rganganini, uni qanday o'zida ishlatishini tasir qilishi mumkin.

2. Tarmoq va ijtimoiy media: Internet, ijtimoiy tarmoqlar va boshqa elektron axborot vositalari yoshlar o'rtasidagi xulq-atvoriy ta'sirni katta o'rnatadi. Bu orqali yoshlar o'zaro munosabatlarda, o'z fikr va qarorlarini ifoda qilishda, ijtimoiy standartlarga mos ravishda turishda ta'sir qilishi mumkin. Tarmoq va ijtimoiy media yoshlar psixologiyasiga katta ta'sir qiladi. Bu sohada ko'proq nazorat va o'zgarishlar kerak bo'lgan muammolar mavjud. Quyidagi muammolarga e'tibor beramiz:

-Munosabatlarda o'zgarish. Internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali yoshlar o'zaro munosabatlarni boshqarishda yangi usullarni o'rganishi mumkin. Bu o'zgartirishlar odamni ijtimoiy qarorlar qabul qilishda va o'z fikrlarini ifoda qilishda ta'sir qilishi mumkin.

-Moda va trendlar. Tarmoq va media orqali yoshlar modani shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Trendlar, moda hali, ijtimoiy qarorlar va g'oyalar o'zining ma'no va ahamiyatini o'zgarishi mumkin.

-Psixologik ta'sir. Internetda va ijtimoiy tarmoqlarda ko'rsatilayotgan materiallar yoshlarda psixologik ta'sir qilishi mumkin. Bu, o'zlarini soliqlash, o'z fikrlarini ifoda

qilish, o'zgarishlarga mos ravishda o'z munosabatlari va maqsadlari haqida o'ylash kabi xossalarga ta'sir qilishi mumkin.

-Tuzatmalar va reklamalar. Tarmoq va ijtimoiy media orqali ko'rsatilayotgan reklama va tuzatmalar yoshlarda modani, istaklarni va xarajatlarni o'zgartirishda muhim rol o'ynaydi. Ular yoshlarni iste'dodlarini shakllantirish va o'zlarini o'rganishlarida ta'sir qilishi mumkin.

3. Ko'p yoshlar kutilmaganda televizor va filmlar orqali olishadi. Bu esa ularning g'oyalarini, qadriyatini va dunyoqarashlarini shakllantirishi mumkin. Televizor va filmlar yoshlar psixologiyasiga katta ta'sir qilishi mumkin. Ularning katta ta'siri quyidagi xususiyatlarga ega bo'lishi mumkin:

-Rasm tasviri. Televizor va filmlar o'qituvchilarga, ota-onalariga yoki yoshlarga boshqa dunyo rasmiga ega bo'lishi mumkin. Bu rasm tasvirlari ularning o'z maqsadlarini, qarorlarini va o'zlarini qanday o'rganganlarini o'zgartirishi mumkin.

-Tabiat manzaralari. Filmlar orqali ko'rsatilayotgan tabiat manzaralari, olaylar va turar-joylar yoshlarda kishi hissiyotlarini oshirishi mumkin. Masalan, ajoyib xayol, sevgi, jinoyat, xavf, vaqt o'tishi va boshqalar.

-Tuzatmalar va xayollar. Reklamalar va xayollar yoshlarda modani shakllantirishda muhim rol o'ynayadi. Ular o'zgarishlarni olish, yangi narsalar sotib olish, modani shakllantirish va boshqalar orasida muhitda o'sishga ta'sir qilishi mumkin.

-Misol bo'lgan modellar va g'oyalar. Filmlar va televizor orqali ko'rsatilayotgan misol bo'lgan modellar va g'oyalar yoshlarda o'zlarini soliqlash, modani shakllantirish va o'zgarishlarga qarshi turish kabi xossalarga ta'sir qilishi mumkin.

Bu tashvirlar yoshlarda o'zgarishlarga olib kelishi mumkin, shuningdek, ularni o'zlarini qanday ko'rishlarini, qarorlar qabul qilishlarini va o'z fikrlarini ifoda qilishlarini o'zgartirishi mumkin. Bu sababli, televizor va filmlarni o'rganishda va ulardan foydalanishda qat'iy nazorat qilish kerak, ularni bilish va tushunish, o'z fikrlarini ifodalash va ijtimoiy qarorlar qabul qilishda yordam berish muhimdir.

4. Reklama xavfsiz chiqishlarni o'zgartirish, xarajatlarni taqsimlash, modani shakllantirish kabi tuzatmalar orqali o'zini ko'rsatadi, bu esa yoshlarda ham shaxsiy egosini, o'zini qabul qilishni o'zgartirishga olib kelishi mumkin. Misol bo'lgan modellar

va g'oyalar yoshlar psixologiyasiga katta ta'sir qilishi mumkin. Bu modellar va g'oyalar ularning o'zlarini soliqdash, modani shakllantirish, o'z fikrlarini ifodalash va ijtimoiy qarorlar qabul qilishlarida muhim rol o'ynayadigan jarayonlarni shakllantirishi mumkin. Quyidagi misollar ta'sir qilish mumkin:

-O'zingizni o'rganuvchi modellar. Televizor va filmlarda ko'rsatilayotgan modellar yoshlarda o'zlarini o'rganish, o'zgarishlarni olish va yangi narsalar sotib olishni o'rganishda ta'sir qilishi mumkin. Bunday modellar o'z fikrini ifodalash va o'zining maqsadlariga erishishda ilhomlanishlarga olib kelishi mumkin.

-Do'stlar va oila munosabatlari. Televizor va filmlarda ko'rsatilayotgan do'stlar va oila munosabatlari yoshlarda o'zgarishlarni qabul qilishda ta'sir qilishi mumkin. Bu munosabatlar ularning o'zlarini qo'llab-quvvatlash, qaramlik va ehtiromlarni o'rganishda muhim rol o'ynayishi mumkin.

-Tabiiy olaylar va dunyoqarashlar. Filmlarda va televizor dasturlarida ko'rsatilayotgan tabiiy olaylar, dunyoqarashlar va turar-joylar yoshlarda dunyo tasavvurlarini o'zgartirishi mumkin. Bu olaylar yoshlarda jinoyat, xavf, qalbaki va mantiqiy tushunchalarni rivojlantirishga ta'sir qilishi mumkin.

Xulosa. Shuningdek, modellar va g'oyalar yoshlarda o'zgarishlarni qabul qilish va o'z fikrlarini ifoda qilishda muhim rol o'ynaydigan muhitni shakllantirishi mumkin. Bu sababli, modellar va g'oyalarni foydalanishda maqsadlar, qo'llab-quvvatlash va ruhiyotni rivojlantirishga qarshi bo'lishlari va o'z fikrlarini ifodalashlari uchun yaxshi nazorat qilish muhimdir. Bularning har biri yoshlar psixologiyasiga olib keladigan muammolardan ba'zi tahlil etilishi kerak. O'rtacha sharoitda, o'quvchilarga, o'zaro munosabatlarga, ijtimoiy qarorlar qabul qilish va shaxsiy rivojlarni shakllantirish jarayonlarida ularni o'zida hisobga olish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. G'oziyev E. Psixologiya (Yosh davrlari psixologiyasi). — T, O 'qituvchi, 1994.
2. Подласый И.П. Педагогика. Новый курс. И 2 кн. Кн. 1. — Москва, Владос, 1999.
3. Almetov N. Pedagogika: savollar va javoblar, O 'quv q o 'llanma. — Almata, 2001.
4. Mavlonova R va boshq. Pedagogika. — Toshkent, O 'qituvchi, 2001